

Valens historia i Nicaragua

Nicaraguas moderna historia är komplex. Men för att förstå vad som hänt med valsystemet sedan självständigheten från Spanien, räcker det att nämna några aspekter.

Nicaragua och resten av Centralamerika utropade sin självständighet från Spanien den 15 september 1821. Därefter in- gick Nicaragua en kortare tid i de centralamerikanska och mexikanska provinsernas union och därefter i den centralamerikanska federationen som upplöstes 1838. Redan 1825 hölls de första valen i Nicaragua, men de kan knappast kallas för allmänna eftersom endast ett fåtal departement deltog. Man ska även ha i beaktande att Atlantkusten vid denna tid ännu inte var en del av Nicaragua. Inte förrän 1894 införlivades det så kallade Mosquitia.

Vid federationens upplösande tillsattes en konstituerande församling för att arbeta fram en grundlag och utlysa val. 1941 valdes så det första parlamentet och den första ”verkliga” presidenten, Pablo Buitrago, men vid den tidpunkten användes titeln överdirektör (*Director Supremo*).

Statskupper och invasioner

Under åren har talrika kupper ägt rum. En av de mest omtalade under 1800-talet var när William Walker utsåg sig själv till president. Under Somozafamiljens dynasti sattes det parlamentariska systemet ur spel ett flertal gånger. Och när allmänna val hölls, uppfattades dessa som styrda av diktatorn och med ett utbrett valfusk.

Den första militära interventionen av USA i Nicaragua skedde 1910. Två år senare kom marinkåren in i bilden och dessa ockuperade sedan landet ända fram till 1933. Den ”nicaraguanska” vallagen från 1923 skrevs av nordamerikanen Thomas Dodd och gav de nordamerikanska militärerna tillstånd att närvara inom alla instanser i valsystemet.

Ända från de första invasionerna av USA till dags dato har USA alltid haft ett finger med i alla val som förekommit i Nicaragua. Eventuellt bortsett från valet 1984 då de istället finansierade ett krig mot den sittande regeringen. 2006 är läget egentligen inte annorlunda. USA säger sig vilja ena ”de demokratiska krafterna”, det vill säga alla partier utom FSLN och tar mycket tydligt ställning för en speciell politisk gruppering.

Soldater i USA:s marinkår i Nicaragua i samband med presidentvalet 1932.

Mellan 1838 och 1974 har 13 olika konstituerande församlingar utsetts och verkat. Detta fenomen har varit ett resultat av de politiska oroligheter som förekommit genom årtiondena. Även i dag finns röster som höjs för att en konstituerande församling ska inrättas, en församling som bör se över grundlagen och andra lagar på samma nivå, bland annat vallagen, samt kalla till nyval.

Politiska partier

Under 1800-talet och en bra bit in på 1900-talet fanns det bara två politiska partier: det liberala och det konservativa. Liberalernas högkvarter låg i Leon och de konservativas i Granada. Därför alternerade huvudstaden mellan dessa två städer, ända till man 1852 utsåg Managua som huvudstad. Först på 1900-talet bildades andra partier. Dessa har dock alltid spelat en mycket marginell roll. Det socialistiska partiet till exempel bildades 1947.

Inte förrän efter revolutionen 1979 kom ett annat stort parti in på den politiska arenan, FSLN. FSLN vann valet 1984, men förlorade 1990 till en koalition som bildades av en stor mängd mindre partier. Denna koalition upphörde snart att fungera, men ungefär samtidigt fick liberalerna vind under vingarna igen. Under Arnoldo Alemáns tid som borgmästare i Managua lyckades man bilda en allians mellan olika liberala partier som enade sig och ställde upp i valet 1996 under PLC:s flagga och vann.

Rent generellt, med facit i hand, kan vi säga att Nicaragua sedan de första valen levt i ett tvåpartisystem. I dag står inte striden mellan liberaler och konservativa, utan mellan sandinister och icke-sandinister. Det nya med läget i dag är att även dessa motpoler är fragmenterade. Det konservativa partiet lever en tynande tillvaro och har inför valet 2006 ingått en allians (ALN-PC) med ett liberalt parti som ses som ett alternativ till det Alemán-knutna PLC.

Allmän rösträtt

Ända fram till att *La Liberrima*, grundlagen skriven under José Santos Zelayas presidentperiod, trädde i kraft var rösträtten mycket begränsad. Endast män som hade egendomar och ett yrke fick rösta. 1894 införde *La Liberrima* allmän rösträtt för män, en rösträtt som sades vara ”universell, direkt och hemlig”. Här fanns dock också en begränsning: rösträtten var endast för de män som kunde läsa och skriva.

Kvinnorna fick inte rösträtt förrän 1955, då grundlagen ändrades så att vallagen av 1950 kunde träda i kraft. Grundlagen av 1987, skriven under FSLN:s mandat, sänkte rösträttsåldern till 16 år. Under denna epok fanns allmän värnplikt från 16 år och landet befann sig i en krigssituation. Det skulle vara ologiskt att inte ha åldern inne för att kunna rösta, men väl för att kallas in till fronten.

Valsystemet i dag

Högsta valrådet (CSE) är det högsta beslutande organet. Rådet består av sju ledamöter som är (parti)politiskt tillsatta. CSE har sin motsvarighet i departementen och i de 153 kommunerna i landet.

År 1987 trädde autonomistadgan i kraft. Enligt denna ska allmänna val till de två autonoma regionala råden hållas var fjärde år. Naturligtvis är det endast de bosatta i de två autonoma regionerna som har rösträtt. Till dags dato har fem regionala val gått av stapeln.

Kommunval hålls var fjärde år och val till parlament samt president var femte år. Allmänt sett har valdeltagandet i de nationella valen varit högt. Deltagandet har varit betydligt mindre till kommunal- och regionala val.

Berit Svensson H

Koordinator VFSN-Nicaragua